

Ο Μεγάλος Αγιασμός στην εορτή των Θεοφανείων

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο αγιασμός αποτελεί το βασικό στόχο κάθε πιστού, ο οποίος μετέχοντας στη λατρεία της Εκκλησίας, ευεργετείται με την ευλογία του Θεού, ως στήριγμα και συνοδοιπόρο στην πορεία προς τη Σωτηρία. Μια από τις αγιαστικές τελετές της Εκκλησίας είναι και η ακολουθία του *Αγιασμού των Υδάτων*, ο οποίος διακρίνεται σε Μικρό και Μεγάλο. Η διάκριση των δύο τύπων της ακολουθίας του Αγιασμού θεμελιώνεται στην εορτή των Θεοφανείων, οπότε, και μόνο τότε, τελείται η ακολουθία του Μεγάλου Αγιασμού.

Πηγή:fanarion.blogspot.com

Ο *Μικρός Αγιασμός* είναι σχετικά σύντομη ακολουθία. Η δομή της αποτελείται από ψαλμούς, ύμνους, αγιογραφικά αναγνώσματα (αποστολικό και ευαγγελικό), ευχή καθαγιασμού του ύδατος και ραντισμό με αυτό και την απόλυση. Η ακολουθία αυτή ανήκει στην ομάδα των *Περιστατικών Ακολουθιών*, καθώς δεν υπάρχουν τακτές ημερομηνίες τέλεσής της. Στο ναό τελείται συνήθως, την πρώτη ημέρα κάθε νέου μήνα, για τον αγιασμό της ζωής των πιστών, των έργων τους και ενίσχυσή τους για το νέο στάδιο που ανοίγεται, με την έναρξη της νέας ημερολογιακής περιόδου. Ο αγιασμός τελείται επίσης, κατά την έναρξη κάθε νέου έργου, δημόσιου ή ιδιωτικού, αλλά και για την ευλογία των οικιών, των ποιμνίων, των καλλιεργειών και κάθε πτυχής της ζωής του ανθρώπου, ύστερα από πρόσκληση του ιερέα στον ιδιωτικό χώρο του πιστού.

Ο *Μεγάλος Αγιασμός* αντίθετα, τελείται αποκλειστικά και μόνο στην Εκκλησία. Οι ημέρες τέλεσής του δεν είναι ποικίλες, όπως συμβαίνει με τον Μικρό Αγιασμό, αλλά τακτές, δηλαδή η παραμονή και η κυριώνυμη ημέρα των Θεοφανείων -της δεσποτικής εορτής της Βάπτισης του Κυρίου, με την οποία άμεσα συνδέεται. Η τέλεση του Μεγάλου Αγιασμού σε δύο διαφορετικές ημέρες (παραμονή και ανήμερα των Φώτων) αποτελεί για πολλούς πιστούς σημείο διάκρισης του σε «δυο Αγιασμούς», οι οποίοι έχουν «διακριτά γνωρίσματα και ιδιότητες»(!). Η λαϊκή ευσέβεια έχει αναγάγει έτσι, το Μεγάλο Αγιασμό της

παραμονής, ως καθαγιασμένο αποκλειστικά για ραντισμό των οικιών, των καταστημάτων κ.λπ., ενώ τον Μεγάλο Αγιασμό της κυριώνυμης ημέρας ως αποκλειστικό για πόση από τους πιστούς.

Πολλές φορές λέγεται ότι ο Μέγας Αγιασμός της Παραμονής πρέπει να καταναλωθεί αυθημερόν, ενώ εκείνος των Θεοφανείων μπορεί να φυλαχθεί κατ' οίκον. Όλα αυτά συνιστούν μεγάλο σφάλμα, καθώς το ύδωρ του Αγιασμού και των δύο ημερών είναι ισόκυρο και ισότιμο, αφού η ακολουθία του καθαγιασμού είναι μία και η αυτή και ο Αγιασμός των δύο ημερών είναι ο ίδιος και δεν χωρίζεται σε φυλασσόμενο και μη. Ο Μεγάλος Αγιασμός βέβαια, λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα του, καλό είναι να μην φυλάσσεται από τους πιστούς στην κατοικία τους, αλλά να παραμένει καθ' όλο το έτος μόνο στο ναό και να ανανεώνεται κατ' έτος την ημέρα του καθαγιασμού του.

Η λαϊκή ευσέβεια επίσης, έχει αναγάγει το Μεγάλο Αγιασμό σε μαγικό στοιχείο, το οποίο πολλές φορές θεωρείται ως ισόκυρο ή ακόμα και ανώτερο της Θείας Κοινωνίας. Η θεώρηση αυτή είναι κακόδοξη και πλήρως εσφαλμένη, καθώς διαμελίζει με βανυσότητα το *Μυστήριο των Μυστηρίων*, δηλαδή τη Θεία Ευχαριστία, και υποβιβάζει με ανοίκειο τρόπο το Σώμα και το Αίμα του Χριστού. Σε αυτήν την κατεύθυνση έχει ακούσια συνεργήσει και το γεγονός ότι ο Μεγάλος Αγιασμός, λόγω της σπουδαιότητάς του, πίνεται μόνο όταν ο πιστός είναι νηστικός και κατά προτίμηση την πρωία· μάλιστα, πριν από τη βρώση του αντιδώρου και φυσικά τη μετάληψη των Τιμίων Δώρων. Η πρακτική αυτή όμως, δεν μπορεί να τον εξυψώνει σε θέση, η οποία επισκιάζει τη Θεία Κοινωνία.

Η ακολουθία του Μεγάλου Αγιασμού είναι εξίσου διακριτή και εκτενέστερη από εκείνη του Μικρού Αγιασμού, ως προς την τυπική διάταξή της. Μετά την οπισθάμβωνο ευχή της Θείας Λειτουργίας, οι χοροί ψάλλουν τα τροπάρια «Φωνή Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων» κ.λπ., ενώ εκκινεί λιτανευτική πομπή κλήρου και λαού προς τη φιάλη του αγιασμού. Ο αναγνώστης ακολούθως, διαβάζει τα παλαιοδιαθηκικά αναγνώσματα από το βιβλίο του προφήτη Ησαΐα, ενώ ακολουθεί η ψαλμωδία του *προκειμένου*, η ανάγνωση της αποστολικής περικοπής, η μελώδηση του *Αλληλουιαρίου* και η ευαγγελική περικοπή. Ο διάκονος στη συνέχεια, εκφωνεί τα ειδικά για την ακολουθία ειρηνικά, ενώ ο ιερέας διαβάζει μυστικά την ευχή «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ μονογενὴς Υἱὸς». Μετά το πέρας των ειρηνικών ο λειτουργός λέγει την ευχή «Τριάς ὑπερούσιε». Στη χειρόγραφη παράδοση (Βαρβερινός Κώδικας, Ευχολόγιον Goar κ.λπ.) η ευχή αυτή τιτλοφορείται ως «Πρόλογος τῶν ἁγίων Θεοφαν[ί]ων, λεγόμενος πρὸ τοῦ “Μέγας εἶ, Κύριε”» και αποτελεί σύνθεση του Ιεροσολύμων Σοφρονίου. Ο λειτουργός ύστερα, αναγιγνώσκει την ευχή «Μέγας εἶ, Κύριε», η οποία είναι ήδη γνωστή από

το μυστήριο του Βαπτίσματος, ειρηνεύει το λαό και λέγει την ευχή της κεφαλοκλισίας, με την εκφώνηση «Σὺ γὰρ εἶ ὁ ἁγιασμός». Με την πλήρωση της εκφώνησης και αφού ευλογήσει σταυροειδώς τα ύδατα, βαπτίζει τρεις φορές τον Τίμιο Σταυρό στη φιάλη του Αγιασμού όρθιο, ψάλλοντας κάθε φορά το απολυτίκιο της εορτής «Ἐν Ἰορδάνῃ». Στη συνέχεια ραντίζει όλο το ναό και το εκκλησίασμα με το αγιασμένο ύδωρ και τελεί την απόλυση της Θείας Λειτουργίας.

Στο τυπικό τέλεσης του Μεγάλου Αγιασμού μπορούμε να επισημάνουμε ερμηνευτικά τα ακόλουθα:

α) Τα παλαιοδιαθηκικά αναγνώσματα αποτελούν στοιχείο του Μεγάλου και όχι του Μικρού Αγιασμού, δηλωτικό της παλαιότητας και σημασίας του για τη ζωή των πιστών.

β) Η ευχή «Μέγας εἶ, Κύριε» είναι η ευχή του καθαγιασμού των υδάτων της κολυμβήθρας στο μυστήριο του Βαπτίσματος. Η ημέρα των Θεοφανείων είναι άμεσα συνδεδεμένη με αυτό, καθώς στην αρχαία Εκκλησία, κατά την ολονυκτία της εορτής, λάμβανε χώρα η βάπτισμα των κατηχουμένων. Ο λειτουργός μάλιστα, εάν τύχει να τελέσει την ημέρα αυτή το μυστήριο του Βαπτίσματος μπορεί να ξεκινήσει την ακολουθία από το σημείο μετά τον καθαγιασμό των υδάτων, δηλαδή μετά τη σχετική ευχή, εφόσον βέβαια, το βάπτισμα γίνει σε κολυμβήθρα με ήδη καθαγιασμένο ύδωρ – Μεγάλο Αγιασμό.

γ) Η βάπτισμα του Τιμίου Σταυρού στη φιάλη του Αγιασμού σε όρθια στάση είναι άμεσα δηλωτική του Βαπτίσματος του Κυρίου στον Ιορδάνη ποταμό από τον Ιωάννη τον Πρόδρομο. Όσοι βαπτίζονταν από τον Πρόδρομο παρέμεναν στα νερά του Ιορδάνη για όσο χρόνο εξαγόρευαν σε εκείνον τις αμαρτίες τους. Ο Χριστός αντίθετα, αναδύθηκε από τα νερά του Ιορδάνη αμέσως, καθώς ως μόνος αναμάρτητος δεν είχε την ανάγκη του βαπτίσματος του Προδρόμου, παρά μόνο για την εκπλήρωση των γραφών. Η κατά οποιονδήποτε άλλο τρόπο βάπτισμα του Σταυρού στο ύδωρ της φιάλης είναι τουλάχιστον αδόκιμη.